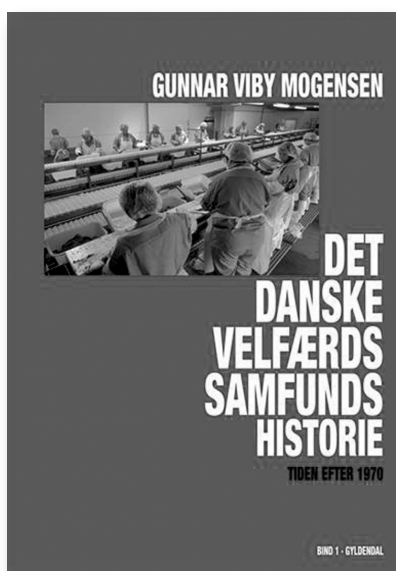

SKUFFENDE HISTORIESKRIVNING OM VELFÆRDSSAMFUNDET

Ideer er næsten fraværende og tal helt dominerende i Viby Mogensens historieskrivning. Udeladelser, skæve tolkninger og politiseringen er påfaldende

ANMELDELSE AF
KNUD VILBY

Gunnar Viby Mogensen:
Det danske velfærdssamfunds historie. Tiden efter 1970.
To bind illustreret.
Gyldendal. 680 sider. Kr 499,-.

Uanset regeringens farve skal der efter alle prognoser at dømmes spares rigtig meget i de kommende år. Allerede nu er det tydeligt at socialpolitikken og i videre forstand beskæftigelsespolitikken er udset til at levere mange milliarder kroner. Alle mulige ordninger er i spil. Der er på den ene side en dokumentation af at nedskæringer rammer de svageste, på den anden (måske) et forsøg på at genlancere en principiel diskussion om, hvorvidt det er muligt at målrette socialpolitikken mod de virkelig trængende, frem for at fordele milliarder til middelklassen og endda rigtigt mange til de rigtigt rige.

Der er med andre ord nok at tage fat på, og så skulle det jo være en gave at få næsten 700 sider dansk velfærdshistorie med fokus på økonomi og befolkningsudvikling og på tiden fra 1970 og helt frem til 2010.

Desværre er Gunnar Viby Mogensens historie om det danske velfærdssamfund skuffende. Der er naturligvis masser af vigtig information, ikke mindst om den makroøkonomiske udvikling, om de offentlige udgifters stigning og om konsekvenserne af indvandring og aldring mv. Meget af det er nyttigt, ikke mindst i diskussionen om velfærdssystemets omkostninger, og væksten i disse omkostninger. Men under dække af videnskabelighed og et stort kildeapparat, er det samtidig en meget politiserende bog med påfaldende skævheder og udeladelser.

Lidt positivt inden jeg nævner nogle af de grovere skævheder: Tematiseringen og periodeopdelingen gør det let at finde ind i enkelttemaer og perioder og der få belyst udviklingen i økonomi, en del lovgivning, befolkningsudvikling, produktivitet med mere. På den måde kan bogen anvendes som håndbog, blot den læses med forsigtighed, for den fortæller ikke hele sandheden og sjældent hele sandheden.

Som indledning ser Viby Mogensen på velfærdsdefinitioner og har en række internationale sammenligninger af udvikling og velfærd. Det er interessant, men det havde været en fordel hvis han havde holdt sig helt til de traditionelle vestlige lande. Han inddrager resten af verden i meget summariske og upræcise afsnit om ulandene og det globale. Han vælger at bruge nogle ret tvivlsomme globale fattigdomsanalyser, som får det til at se ud til at verden er blevet mere lige og eksempelvis også at Indien har været god til at bekæmpe fattigdom, hvad Indien ikke har (s. 132). Han bruger begreber som u-lande og ikke-vestlige lande næsten i flæng og gør på et tidspunkt Jugoslavien til et u-land, selv om det ikke var det (s. 227).

Men det spiller en rolle for økonomiske analyser af forhold mellem u-lande og i-lande og når han for eksempel skriver om indvandring, og også her ukritisk bruger begreber som indvandring fra ikke-vestlige lande og u-lande og inkluderer Jugoslavien blandt u-lande med kulturer der gør integration vanskelig.

Det farver analysen, og jeg kan ikke lide farven.

Nogle konkrete kritikpunkter fra nutiden:

GVM gør meget ud af diskussionen om omkostning ved indvandring fra ikke-vestlige lande. Han får vist, at der allerede er lavet masser af analyser af den slags, Dansk Folkeparti nu har lavet en ny aftale med VK-regeringen om at få lavet. Det enkle budskab er, at mange indvandrere trækker mere på de offentlige udgifter og leverer mindre i form af skat end etniske danskere. Og det har vi ikke råd til. Men på side 485 refererer han så en Rockwool Fond-undersøgelse fra 2008 for at lønstigninger for lavt uddannede danskere fra 1995 til 2005 var knapt 6 % lavere end de ville have været uden indvandring. Det kan man jo kalde en form for løntrykkeri, men når makroøkonomien er i fokus må konklusionen da være at indvandrerne har forbedret Danmarks konkurrenceevne ved at holde lønninger for ufaglærte nede. Det er ikke med i regnestykket.

Incitamentsydelse er også et område GVM beskæftiger sig med, men stort set alene på grundlag af den Socialkommission der i 1993 arbejdede på at gøre det mere fordelagtigt at arbejde frem for at modtage overførselsindkomster. Diskussionen om hvordan man de senere VK-år har skabt ny fattigdom ved at reducere de allerlaveste ydelser behandles meget overfladisk, og den diskussion, vi har haft om ny fattigdom, er slet ikke med. Igen er det påfaldende hvor selektivt kilderne bruges. Side 471 citeres, med henvisning til Rockwool Fonden (2007), at den lave starthjælp får flere flygtninge i arbejde. GVM skriver, at der var den "klare og ønskede effekt", idet 14 % mod tidligere kun 9 % kom i arbejde". Men han citerer ikke, at undersøgelsen påpeger, at man foreløbig kun ved at "det har virket på kort sigt", og heller ikke at forskningschef Torben Tranæs siger, at det fortsat er ganske få flygtninge der har fundet arbejde efter halvandet år og at "effekten skal holdes op mod de omkostninger, der er ved, at ganske mange familier lever på nedsat ydelse i mange år". Der er ikke et ord om den børnefattigdom, der er en af konsekvenserne.

GVM er meget optaget af produktivitetsdiskussionen, og herunder at lønninger i Danmark er steget uden tilsvarende produktivitetstigning, samt

at produktiviteten er steget mere i den private sektor end i den offentlige. Det er da bestemt en relevant diskussion. Men så er det mærkeligt, at der intet er om hvorvidt de store reformer og specielt kommunalreformen har øget eller forringet produktiviteten. GVM køber ikke påstandene om at offentligt ansatte er mere stressede end tidligere (og at det kunne være en grund til sygelighed). Og han beskæftiger sig i det hele taget næsten ikke med de strukturer, som reformerne har ændret på og med hvorvidt det har været et fremskridt eller tilbageskridt.

De store samfundsdebat er stort set fraværende i bogen. Hvad er det for en drøm forskellige samfundspolitiske holdninger efterstræber? Det er talenes bog, men derfor er det også uheldigt, at der så alligevel er så megen politisering i tolkningen af tallene.

Modviljen mod det alternative eller bare det lidt mere visionære kommer klart frem. Forfatterne til "Oprør fra midten" fra 1978 var ifølge GVM ikke hæmmet af hensyntagen til samfundets realiteter (s. 252), og Den Alternative Velfærdskommission omkring 2006 havde "fravalgt empirisk sagkundskab" (s. 507). Typisk for den lidt infame form for referat bruger han i øvrigt udtrykket her at "Man mente....". Ikke et navn på en person. Ikke en reference til den mængde artikler og fremlæggelser og tolkninger af empiri, som den alternative kommission præsenterede.

Bogen slutter af med nogle spark til medierne. Uden deres "engagerede filter på meningsudvekslinger mellem politikere og samfund ville politikerne tilsyneladende kunne regne med en rimelig udbredt forståelse i befolkningen for nødvendigheden af reformer" (s. 580). Måske er demokratiet i virkeligheden også en hæmsko, men det nævner GVM dog ikke.

Jeg synes slagsiden, udeladelserne og de lidt nedladende holdninger til kritikere er ærgerlig, og meget mere kunne være nævnt. For eksempel behandles foræring af et merforbrug i den store milliardklasse til privilegerede og skattestop-belønnede husejere på en helt besynderlig måde i diskussionen om lighed og ulighed.

Det er ikke uvæsentligt at få påvisninger af, at politik også på det sociale område somme tider er gennemført uden tilstrækkelig fokus på omkostningerne, ej heller at få diskuteret behovet for prioritering, når der skal spares. Men det må ske på grundlag af et erklæret samfunds- og menneskesyn, og præmisserne skal lægges ordentligt frem.